

УДК 070-028.25-028.27:044.77
DOI: 10.31866/2616-7654.15.2025.335064

ДРУКОВАНІ Й ЕЛЕКТРОННІ ГАЗЕТНІ ВИДАННЯ: СТАН, ЗДОБУТКИ ТА УПУЩЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ПРОФІЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ

*Олександр Мотлях,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: motlyah27@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6135-9952*

Для цитування:

Мотлях, О. (2025). Друковані й електронні газетні видання: стан, здобутки та упущення журналістського профілю діяльності. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 15, 38–51. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.15.2025.335064>

Мета статті – розкрити переваги друкованих газетних видань над електронними, окреслити шляхи удосконалення підготовки електронних газетних видань відповідно до журналістського профілю діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано методи аналізу, синтезу, аналогії, порівняння, описування, структурно-функціональний та узагальнення.

Наукова новизна: вперше доведено переваги друкованих газетних видань над електронними, останні переважають у медійному просторі та значно поступаються друкованим у об'єктивності, своєчасності, достовірності подання інформації, впливають на формування правильних життєдіяльних процесів людини і суспільства в цілому. Запропоновано алгоритм удосконалення електронних газетних видань відповідно до профілю журналістської діяльності, професіоналізму та майстерності.

Основні висновки. Друкована газетна періодика була і залишається однією із важливих форм видань у системі засобів масової інформації. Вона завжди містила в собі актуальну інформацію про життєдіяльні процеси, які відбувалися в соціумі, назагал у країні чи конкретному регіоні зокрема. Кожний читач знаходив у ній важливі для себе інформаційні дані за відповідною тематикою та уподобаннями.

Розвиток новітніх технологій практично витіснив друковані газетні видання з орбіти забезпечення населення новинною продукцією і змусив їх переходити на рейки електронних видань, використовуючи всесвітню мережу інтернет.

Паралельно з електронними газетними виданнями почали з'являтися інші популярні, так звані медійні платформи, блогерські канали тощо, частина з яких не зовсім відповідають за вимогам журналістського профілю діяльності. Власники та дописувачі цих електронних видань, називаючи себе журналістами, практично дискредитували цю професію і професійну майстерність спеціалістів зазначеного профілю діяльності. Запропонований у статті алгоритм протидії антисоціальним явищам, що розповсюджуються електронними газетними виданнями, дозволить надавати користувачам об'єктивну, своєчасну, достовірну інформацію.

Ключові слова: друковані газетні видання; преса; засоби масової інформації; електронні ресурси; інтернет; журналістика; журналісти.

ВСТУП

Сучасний всесвітній інтенсивний розвиток новітніх технологій дав поштовх створенню глобальної системи інтернет, яка натеper слугує людству дійовим інструментарієм для оперативного обміну інформаційними даними на міждержавному, просторовому рівні. Разом із позитивними змінами у площині інформаційного середовища ця електронна мережа додала певних труднощів у роботі традиційних засобів масової інформації. Найбільш вразливою сферою діяльності стала друкована газетна продукція, яка не змогла конкурувати з електронними виданнями, що заповнили інформаційний простір. Така ситуація змусила працівників газетної справи перелаштовуватися на нові рейки спілкування з масами, створюючи власні електронні видання на заміну друкованим. Як виявилось, це не так просто, оскільки на ринку надання цих послуг з'явилося багато інших платформ, які не зовсім відповідають профілю журналістської діяльності, однак намагаються позиціонувати себе такими. Натеper все це виглядає доволі хаотично, бо нівелювалося основне – професійна майстерність спеціаліста журналістського профілю. Нинішні дописувачі електронних видань, розміщуючи свої матеріали на популярних платформах, блогерських каналах, інших електронних ресурсах, подають сухі низькопробні часто неперевірені матеріали, в яких відсутні стилі журналістської діяльності та їх багатогранна палітра. Читач почав відкидати від системного аналізу змісту викладеної дописувачами інформації, а це недобрий по собі сигнал для аналітичного осмислення ним прочитаного. Не винятками є випадки розміщення дописувачами неперевірених фактів у вигляді дезінформації та фейків, які викликають хвилювання у суспільстві і налаштовують його на необдумані кроки та дії. Сьогодні в суспільстві назріло питання щодо проведення масових фільтраційних чисток таких електронних платформ від розповсюджуваного ними інформаційного бруду, який засмічує мізки людей і дестабілізує їх життєдіяльні процеси.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ

Аналіз опрацьованої наукової літератури та інших літературних джерел щодо питання, пов'язаного із закриттям друкованих газетних видань в Україні та за її межами і переходом цієї діяльності на електронні ресурси, дав змогу сформулювати уявлення про реальну картину того, що відбувається в масмедіа і на що саме звертається увага дослідниками цієї проблематики.

Потрібно зазначити, що не так багато матеріалів, які присвячені цій актуальній проблематиці, знайшли своє відображення у працях науковців і дослідників журналістського профілю. Варто наголосити, що натеper у журналістиці існує цілий спектр актуальних питань, які потребують свого вирішення. Одним із таких є неоднозначність у поглядах дослідників щодо віднесення журналістики до окремої і самостійної науки. Побуває думка науковців, що це специфічна галузь знань, яка дає можливість пізнати суспільство із його середини. У розвиток цієї думки свого часу учений І. Михайлин (2011) наголошував, що журналістика є способом «пізнання суспільством самого себе», і «зміни в суспільстві у найширшому значенні цього слова тягнуть за собою зміни в журналістиці, яка це суспільство відображає й пізнає (с. 3).

Аналізуючи нинішній стан вітчизняної журналістики, Л. Пономаренко (2023) зазначає, що у ній є багато знаків питання, які пов'язані не з «бігом наввипередки

з технологіями», а з таким, здавалося б, банальним питанням, як її термінологічна невизначеність (с. 63). На погляд авторки, мова більше йде не так про зовнішню форму журналістики як науки, а її змістове наповнення ключових термінів.

Інша частина дослідників акцентує увагу на стандартах журналістської діяльності і вважає, що вони є ключовими для цієї професії. Куншт (2023) зосереджує свою увагу на наявних шести стандартах якісної журналістики – достовірності, точності, повноті, балансі думок, оперативності і не підмінених коментарями фактах із перевірених джерел.

Погоджуємося, що стандарти журналістської діяльності є необхідними і раціональними у цій важливій для суспільства сфері діяльності, оскільки вони базуються на загальнолюдських цінностях. Однак не всі вони можуть бути застосованими, особливо в умовах українського воєнного сьогодення. Такої позиції доходять і члени Комісії з журналістської етики, які зазначають, що у зв'язку з повномасштабним вторгненням Росії в Україну і під час бойових дій дотриматись усіх стандартів, і зокрема оперативності, практично неможливо (Комісія з журналістської етики (КЖЕ), 2023).

Тематика обговорення стандартів журналістики в умовах війни була предметом роботи дискусійної панелі «Стандарти журналістики на війні», яка відбулася на початку минулого року. В основоположній формулі цього заходу йдеться про те, що в умовах війни неможливо стовідсотково дотриматися не лише стандарту оперативності, але й балансу думок. Війна залишається основним контентом в інформаційному просторі України, при цьому про щось замовчується, а про щось і ні, а щодо чогось інформація притримується, і повідомляється про це пізніше (Медіацентр Україна, 2022).

Питання розвитку дотримання стандартів журналістської діяльності знайшло відображення і в праці П. Дворянин (2024). Авторка доходить думки про те, що усі протоколи про журналістську діяльність під час війни, прийняті раніше, втрачають свою актуальність ще й тому, що дотепер світ не знав протистояння рівня двох найбільших країн Європи з використанням усіх видів озброєння (с. 45).

Що ж до тенденцій розвитку вітчизняної журналістики на сучасному етапі, то заслуговує на увагу наукове бачення М. Тимошика (2024). Він акцентує увагу на тому, що нині важко знайти друковане періодичне видання газетно-журнального типу, незалежне від статусу засновника чи масштабів поширення (всеукраїнського чи місцевого), яке б не мало цифрової версії у формі інтернет-сторінки, вебсайту чи мережевої платформи. Автор зазначає, що вже годі говорити про масив мережевих інформаційно-аналітичних видань, які не мають друкованих версій і на яких різножанрові матеріали подаються у так званій конвергентній упаковці (с. 15–16).

На медіаграмотності як чиннику захисту інформаційного простору від ворожого дезінформації в час війни наголошують і науковці Ю. Горбань та О. Олійник (2024). Вони акцентують увагу на тому, що з появою соціальних мереж в Україні споживання та поширення медіа зазнало значних змін. Люди отримали швидкий і легкий доступ до значних обсягів інформації через такі платформи, як Facebook, Instagram, Twitter та інші. Наслідком цього стало те, що інформація стала поширюватися швидко й без перевірки на достовірність. Це і створює серйозні виклики, оскільки люди можуть стикатися з фейками та втрачати розуміння реальності (с. 201).

Узагальнюючи вищевикладене у рубриці теоретичного підґрунтя, маємо підстави говорити про наявно існуючі проблеми в сучасній журналістиці та висвітлення конкретних шляхів їх вирішення. Що ж до ситуації, яка пов'язана із втраченою читачами інтересу до друкованих газетних видань, то потрібно зазначити, що в цих та інших наукових матеріалах авторами не було зроблено комплексного аналізу проблематики цього питання. Це і лягло в основу наукового пошуку предмета нашого дослідження.

Мета статті: розкрити переваги друкованих газетних видань над електронними, окреслити шляхи удосконалення підготовки електронних газетних видань відповідно до журналістського профілю діяльності.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети було використано методи аналізу, синтезу, аналогії, порівняння, описування, структурно-функціональний та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дедалі частіше ми спостерігаємо процес зниження зацікавленості суспільства у друкованих газетних виданнях, і це є проблемою не тільки для України, а і всесвіту в цілому. Для того, щоб відповісти на питання, чому так відбувається, потрібно на деякий час повернутися у минуле. Не будемо заглиблюватись у сиву давнину, коли тільки друковане слово було найбільш інформативно значимим джерелом для поширення в маси, а візьмемо як приклад другу половину минулого і початок нинішнього сторіччя. Для того періоду газетна продукція, на відміну від радіомовлення, а далі й телебачення, мала шалену популярність у різних країнах світу. Більше того, потрібно зазначити, що у системі медіа газетна діяльність як найстаріший засіб масової інформації завжди посідала своє особнє місце з огляду на історичні обставини, психологічні чинники сприйняття друкованого тексту, суспільні завдання, демонструючи також залежність від технологій (Зикун, 2022).

Для більшості споживачів інформації газетна продукція була найбільш доступною і не потребувала додаткових витрат на придбання і встановлення технічних засобів отримання мережевої інформації. Формуючись за загальним поділом на центральні, республіканські, крайові, обласні, районні та міські видання, газети відображали життя і побут конкретного регіону та його особливості. Журналісти наповнювали шпальти газет повноцінною інформацією про те, що відбувалося в державі та за її межами, і те, чим жив їх рідний край. Кожний читач мав доступ до будь-якого газетного видання, оскільки був його передплатником, або ж купував пресу через торговельну мережу, або мав доступ до ознайомлення з нею в бібліотеці, на виробництві, в освітньому закладі тощо. У значної частини користувачів друкованого слова з'явилося своє улюблене газетне видання, в якому вони знаходили актуальну, пізнавальну, розважальну та іншу цікаву для себе інформацію. Періодика стала важливим і практично незамінним рупором в інформуванні громадян не тільки новинами, а й висвітленні нагальних чи поточних питань, розуміння яких потребувало суспільство, як-от просвітницького, пізнавального, історичного, культурного та іншого характеру. Як зазначає кореспондент Г. Кундіренко (2011), паперова газета була і досі залишається кращим форматом для

аналітики, для більш глибокого висвітлення теми, яка викликала інтерес у аудиторії.

Такої ж думки доходить і А. Сіренко (2021), наголошуючи на тому, що можна продивитися сотні телевізійних новин, але не винести із цього нічого, і прочитати газету про просвітництво – і народиться думка. Кожен читач обирає свій інформаційний простір, і газетам у списку вибору теж є своє місце.

Зазначимо, що на той період часу друковане слово навіть передавалося із вуст у уста і було важливим для тих, хто не мав можливості самостійно з ним ознайомитися, прочитати, особливо для малограмотних осіб, саме із категорії старшого покоління, нижніх верств населення або ж неблагополучних сімей чи окремих осіб. Професія кореспондента-газетяра завоювала неабияку популярність і повагу в суспільстві. У багатьох громадян вона викликала не тільки шану, а й деяку боязнь потрапити під гостре перо журналіста. Статус такої особи навіть мав впливовий характер на прийняття окремих владних рішень. Недаремно журналістів називали «четвертою колоною влади» через відкритий для них доступ до управлінських владних інститутів і володіння питаннями, які не завжди являли собою публічний характер. Назагал позиція журналістів відображала принциповий підхід, а виклад їх матеріалів – перевірений і достовірний зміст. Зрозуміло, що газетне видання, як і решта засобів масової інформації, мало свою ідеологічну направленість. Вона проявлялася не тільки в аспекті загальнополітичного курсу розвитку країни, а і в особистісній ідеології засновника конкретного газетного видання, якими на той час були державні органи влади. З розвитком ринкових відносин і формуванням приватної власності, зокрема в нашій країні, газети дедалі частіше почали скеровувати свій курс на відстоювання інтересів конкретних приватних засновників, власників видань та їх ідеологічні погляди. Варто наголосити, що поява приватної власності на пострадянському просторі фактично збіглася з інтенсивним розвитком новітніх технологій, який пришвидшив низку процесів інтегрування суспільства до сучасних умов життя наших громадян. На заміну друкованим газетним виданням поступово прийшли електронні, які швидко заповнили нішу інформаційного простору. Друкована газетна діяльність «почала здавати позиції» на користь комп'ютерним (цифровим) технологіям, які в своїй основі стали більш доступними масовому читачу і глядачу. Намагання якимось чином знизити чи хоча б втримати процес витіснення друкованої газетної продукції з орбіти подання новин остаточно зазнав фіаско. Масовий читач оперативно перелаштувався на рейки отримання електронної інформації, відійшовши від традиційних форм у споживанні актуальних даних через офіційно друковані видання. Виробництво газетної продукції стало практично збитковим і власне непотрібним суспільству. Епоха друкованої газетної продукції зійшла нанівець і для багатьох читачів уже сприймалася як рудимент минулого. Такий стан речей спонукав друковані засоби масової інформації шукати додаткові канали привернення уваги читача, поступово вливаючись в інтернет-простір (Василик, 2021).

Погоджуємося, що наше життя й процеси, які в ньому відбуваються, є швидкоплинними, і багато в чому вони залежать від інновацій та супутніх факторів, що його супроводжують. Одним із таких є глобальний розвиток високих технологій, який замінив усталені форми міждержавного обміну інформацією між членами суспільства. Потрібно віддати належне, що сучасний світ стрімко реформується,

і нині можна говорити вже про те, що на зміну інформаційному суспільству приходять цифрове, і наші громадяни активно використовують digital-технології на своєму робочому місці, в освітній сфері, у творчості й самореалізації, під час відпочинку та організації дозвілля (Зикун, 2022).

Розуміємо, що краще, передове, прогресивне завжди буде брати верх, особливо якщо воно полегшує доступ до отримання важливої для людини інформації. Однак, як на нас, не варто недооцінювати того, що було раніше, зокрема у традиційному інформаційному середовищі, не взявши з нього основ, хоча би тієї ж журналістської майстерності. За кращого періоду часу розвитку друкованої газетної справи у суспільстві сформувався думка про те, що таке видання – це стабільний синтез картини дня чи тижня, який робиться професійними журналістами, ілюстраторами, редакторами, що також важливо, коли немає можливості пошуку і порівняння суперечливої інформації у різних джерелах (Данькова, 2022).

Зрозумійте правильно, ми жодним чином не закликаємо до повернення в минуле до друкованої газетної діяльності, однак важливий урок професіоналізму сьогочасним дописувачам необхідно було б взяти для розвитку новітніх інформаційних електронних видань. Для того щоб оцінити переваги чи недоліки існуючих електронних інформаційних ресурсів, потрібно зрозуміти, що ми вкладаємо у зміст таких носіїв інформації. Якщо ж мова йде про електронні газети, то це одна справа, а коли про решту різновидів сучасних інформаційних електронних видань, як-от популярних натеper месенджерів, блогерських сайтів, різноманітних за спрямованістю мережевих каналів тощо, то це зовсім інше. Що ж до сутності вищезазначеного, необхідно віддати належне електронним газетам, які є виданнями, що формують зміст своїх матеріалів на вивірених фактах і обґрунтованості підготовки та внутрішнього наповнення статей чи інших видів інформаційних повідомлень. Вони цілком відповідають якості професійної роботи журналістів. Такі електронні видання є офіційно зареєстрованими засобами масової інформації в нашій державі з визначенням їх найменування, логотипу, засновника видання, юридичної адреси та інших необхідних вихідних даних. У разі виникнення будь-яких спірних чи інших нез'ясованих питань за результатами викладеної журналістами неправдивої інформації фізична або юридична особа для відстоювання своїх прав зможе офіційно оскаржити такі дії у судовому порядку.

Інша ситуація з читачами та глядачами топових інформаційних мережевих каналів чи програм. Що ж у них подається, і який зміст тієї інформації?

Потрібно бути об'єктивним, оскільки є доволі багато мережевих каналів, які, піклуючись про власну репутацію, розміщують вивірену, достовірну інформацію змістовного і об'єктивного характеру. У таких матеріалах відчувається журналістській стиль виконання роботи або ж якісна професійна обробка інформації фахівцем конкретного напрямку діяльності, залученого до виробничого процесу електронної видавничої продукції. У викладених кореспондентами публікаціях чітко відображається структура побудови матеріалу, логіка і послідовність самого змісту поданої інформації, обґрунтування окремих журналістських позицій за потреби представлення відповідної аналітики і на завершення узагальнення мети всього того, на що була направлена авторська думка. Матеріали такого характеру, незалежно від їх цільової направленості, завжди виглядають змістовно, лаконічно і вишукано. Вони дають глибоке підґрунтя для роздумів людині, збага-

чення її новими даними, формування і оцінки для власних суджень, забезпечення діяльності щодо відповідних впливів на суспільну думку тощо. Водночас варто наголосити, що, попри збільшення в рази кількості цифрових послуг, можливості скористатися ними в нашій країні існують не скрізь, зокрема, інтернет-комунікації практично відсутні у малих населених пунктах, у гірських регіонах, а також тимчасово окупованих рф територіях. Загострюється проблема зі стабільністю роботи інтернету і через воєнні будні нашого сьогодення. Повномасштабна війна в Україні змусила переоцінити роль паперових газет, які на прифронтових і деокупованих територіях залишаються єдиним джерелом правдивої інформації, «символом об'єднання, віри, натхнення українців до боротьби і перемоги» (*Газети на прифронтових*, 2023).

Як зазначив у своєму виступі голова Національної спілки журналістів України Сергій Томіленко під час участі у міжнародній конференції «Balkan Disinfo 2025» у Приштині (Республіка Косово), підтримка професійних місцевих медіа має вирішальне значення для безпеки інформації. Він зауважив на тому, що потрібно визнати: підтримка українських медіа – це не лише збереження журналістики. Це захист демократії від тероризму та агресії. Кожна газета, передача, онлайн-видання, які продовжують працювати, є перемогою в цій інформаційній війні. Місцеві журналісти, які залишаються у прифронтових громадах, активно протидіють російській пропаганді (*Сергій Томіленко*, 2025).

У розвиток цієї ж думки можна навести раніше висловлене аргументоване твердження К. Григоренка, який зазначав, що за вмілого поєднання різних платформ паперові видання матимуть свою аудиторію, свої теми, свої завдання, ефективні жанрові формати (*Газета має змінюватися*, 2020).

Повертаючись до питання загальної аналітичної діяльності теперішніх мережевих систем, які розміщують на своїх платформах різнопланову інформацію текстового або ж іншого характеру для споживання читачами чи глядачами, то наявний їх стан наводить до певних роздумів. Тобто, на противагу добросовісним утримувачам мережевих каналів, є ті, які практично займаються популістською діяльністю або ж несуть у маси негатив, зокрема натеper у і так непростий для українців час. Не секрет, що переважна більшість юридичних/фізичних осіб, які утворили ці інтернет-платформи і є носіями різнопланової інформації, жодним чином не належать до журналістської братії. Навіть мова не йде про їх фахову підготовку у цій сфері діяльності. Здебільшого отримання знань, хоча б основ журналістики, і відшліфування як такої професійної майстерності вони не проходили. Художні стилі, якими має оперувати фахівець журналістського профілю саме у написанні матеріалів та їх особливостях, їм практично невідомі. А звідси й виходить однобокість і сухість матеріалів, що побудовані на використанні тільки стилю замітки чи іншого інформаційного повідомлення, без глибини його аналізу. Недаремно в суспільстві уже сформувалася і побутує така стійка теза про те, що в умовах функціонування значної кількості та різноплановості електронних платформ для створення блогів та соціальних мереж кожен, хто публікує власні матеріали, може вважати себе журналістом. Однак це далеко не так. Для того щоб медійники були на вістрі висвітлення проблем і готували ефективні, глибокі матеріали, редакціям друкованих видань, теле- та радіокомпаній слід мати у своїх

колективах фахівців надзвичайно здібних, здатних за будь-яких умов виконувати свої журналістські завдання (Кобинець, 2023).

Праця журналіста є творчою та копіткою за своєю сутністю, і далеко не кожному, хто береться за неї, вона під силу. На глибоке переконання В. Портнікова, одного із учасників сайт-івенту для журналістів локальних та регіональних медіа I-VIN, «...журналіст нового покоління має бути цікавим та креативним для своєї аудиторії» (Вінніченко, 2023).

Нагадаємо, що в період радянської доби побутував поширений вислів: «журналістика – це не просто професія, а спосіб життя творчої людини». Загальновідомо, що журналістський матеріал повинен уособлювати певну архітектуру, тобто гармонійне сполучення частин у єдине ціле. Обов'язково в ньому має бути присутня професійна логіка у викладенні інформації з обґрунтуванням конкретних фактів. Читач повинен поступово заглиблюватися у зміст викладеного журналістом матеріалу і тим самим проникнутися ним. Однак, на превеликий жаль, всього цього у більшості матеріалів, які виставляються дописувачами на електронні ресурси, немає. Їх публікації низькопробні та поверхневі і часто навіть зовсім неправдиві. Дописувачі інтернет-каналів глибоко не занурюються у суть тієї чи іншої інформації, яку вони подають. Для них головне – якнайшвидше розмістити її на свою сторінку в електронну мережу, як кажуть, «хайпнути від власної оперативності», а те, що зміст викладеної інформації є неперевіраним, то не важливо. Такі автори добре знають, що будь-якого виду юридичної чи іншої відповідальності до них ніхто не застосує. Репутаційна складова також навряд постраждає і суттєво не вплине на відтік користувачів, а якщо ж і так, то на зміну одним прийдуть інші. Так і народжуються фейки, які потім підхоплюються іншими дописувачами, коментаторами інформації і ретранслюються далі інтернет-системою. Мова вже не йде про цілеспрямовані фейкові новини, які ретельно готуються відповідними політтехнологами і запускаються в мережу для збудження настроїв громадян, підбурення суспільства до певних дій, у тому числі агресивного характеру тощо. Зрозуміло, що в електронній системі обміну інформацією її оператором (провайдером) застосовуються певні фільтри, які дають можливість виявити фейкові новини і якщо ж не повністю прибрати їх з етеру, то принаймні таке поширення заблокувати. Хоча можна деякою мірою і погодитися з позицією Наталії Антелави, журналістки, засновниці новинної онлайн-платформи Coda Story, яка наголошує на тому, що ми зациклені на виявленні фейків. Але це стосується не лише окремих фактично неправдивих інформаційних матеріалів, а й наративів. Те, як створюють наративи, набагато важливіше, ніж правильність окремих фактів. Інформація може бути правдивою, але наратив, коли цю інформацію представляють без контексту, коли створено хибний баланс, може бути маніпулятивним і фейковим (Процюк, 2023).

Назагал читач або ж глядач тих чи інших інтернет-ресурсів має самостійно проявляти пильність у споживанні інформації, що надходить електронними каналами зв'язку. Нерідко громадяни стають жертвами шахрайських схем, які запускаються в мережу недобросовісними особами під виглядом різноманітних ігор, термінових повідомлень, розіграшів призів та ін. Проявлений азарт, ігнорування безпечності і надмірна допитливість людей у пошуку чогось експресивного нового, занадто очікуваного, легкодоступного штовхає їх у нетрі проблемних ситуацій, у які вони потім і потрапляють. Особа залишається один на один зі своєю

проблемою, не розуміючи реально правильних шляхів виходу з неї. Однак не можна повністю звинувачувати електронні мережеві ресурси у всіх бідах, в які потрапляє людина, яка начиталася в інтернеті певної інформації чи надивилася якихось відеороликів, – провина лежить на ній самій. Кожний індивідуально і до того ж свідомо робить свій вибір на ознайомлення з конкретною електронною інформацією, і мережева система є не чим іншим, як інструментом, який допомагає людині оперативнo її отримати. Вибір інформації залежить від самої людини, її схильності та уподобань. На жаль, але наші громадяни не завжди дотримуються правил безпеки користування інформацією, яка міститься в електронній мережевій системі. Вони забувають золоте правило, що спокуса в гонитві за чимось екстремальним є не завжди виправданим результатом очікуваного, часто-густо вона стає для людини «гірким повчальним уроком» на майбутнє.

Який же вихід з усього цього? Бути обачним і зваженим у своїх діях і не потрапляти на гачок недобросовісних осіб, які через глобальну систему інтернет заволодівають розумом і свідомістю наших громадян, адресуючи їм шкідливу, небезпечну, ганебну, підривну чи будь-яку іншу негативну інформацію.

Як же захистити суспільство від інформаційного сміття, яке значною мірою заповнило мережеву систему? Потрібно реально оцінити ситуацію, в якій ми зараз перебуваємо, з позиції надання громадянам медійних послуг. Шкода, але вона далеко не краща від того, щоб хотілося, оскільки й дотепер у нашій державі не розроблено окремого законодавчого акта, який би регламентував діяльність електронних засобів масової інформації. Держава самоусунулася від цього процесу, відповідно пішов розквіт електронного піратства за чужою творчістю, який грубо порушує дотримання в Україні прав інтелектуальної власності добросовісних громадян, авторів та розробників такої продукції. Фактично – це один із можливих шляхів до знищення друкованих газетних видань в Україні, і не тільки їх, а значить, позбавлення певної частини наших співгромадян доступу до отримання об'єктивної, своєчасної і достовірної інформації.

З метою мінімізації негативних процесів, які відбуваються натеper у медійному просторі України, має бути відпрацьований конкретний алгоритм протидії таким антисоціальним явищам, а саме:

1. Постійний системний моніторинговий контроль за інформаційним потоком, який рухається через електронні канали зв'язку. Він має здійснюватися обопільно як конкретним провайдером, так і державними інституціями, діяльність яких повинна бути уповноваженою на виконання таких завдань.

2. Проявлена небайдужість суспільства в цілому, і кожного громадянина зокрема, в напрямі реагування на виявлення в електронній мережі шкідливих чи небезпечних програм, фейкових та загрозливих повідомлень. Таке інформування має бути адресованим провайдерам та іншим контролюючим інстанціям.

3. Оперативне реагування повноважних посадових осіб на звернення громадян щодо припинення/прибирання з етеру інформації, яка містить у собі недостовірні дані, в тому числі маніпулятивну складову, або ж є небезпечною чи загрозливою для розповсюдження у масах.

4. Термінове встановлення електронної адреси контенту, який розмістив на своєму чи чужому сайті фейкову інформацію або ж таку, що містить у собі шкідливий чи загрозливий характер для життєдіяльності суспільства, й інформування

про неї правоохоронних органів України з подальшим наданням такої інформації правової оцінки.

5. Розроблення юридичних механізмів для притягнення до відповідальності засновників сайту за їх неналежний контроль або ж ігнорування за вмістом трансльованої через їх канали інформації згубного для суспільства характеру.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок вищевикладеному, вважаємо, що спільними зусиллями державних інституцій, громадськості, провайдерів тощо можна якщо ж і не в повному обсязі подолати хаос, який нині існує в електронному медійному просторі України, то хоча б мінімізувати практично неконтрольований потік різнопланової інформації. Власники і утримувачі мережевих каналів, на яких розміщується електронна інформація чи трансльована телепродукція, повинні піклуватися про тих, хто є користувачем їх контенту. Вони мають дбати про якість і достовірність викладеної інформації, а також чистоту і професійну порядність своїх дописувачів. Потрібно чітко пам'ятати, що електронна мережева інформація чи пропонувані відеосюжети може як позитивно, так і негативно впливати на людину, її настрої, наміри та подальші дії.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Василик, Л. (2021). Тенденції функціонування друкованих медіа в Україні. In J. Kowal, M. Patro-Kucab, & P. Podolska (Eds.), *W kregu prasy dawnej i wspolczesnej. Wybrane problemy* (Vol. 1, pp. 272–287). Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. https://doi.org/10.15584/978-83-7996-915-9_16
- Вінніченко, А. (2023, 7 червня). «Майбутнє журналістики формуватиметься через розвиток особистості журналіста» – Віталій Портников. I-VIN.INFO. <https://i-vin.info/news/maybutnye-zhurnalistiki-formuvatimetsya-cherez-rozvitok-osobistosti-zhurnalista-%E2%80%93vitaliy-portnikov-5681.html>
- Газета має змінюватися, як і звички людей: успіх видання – це присутність на всіх цифрових платформах. (2020, 12 червня). Національна спілка журналістів України. <http://surl.li/nbzpx>
- Газети на прифронтових і деокупованих територіях працюють в економному режимі – НСЖУ. (2023, 4 липня). Укрінформ. <http://surl.li/nbzqg>
- Горбань, Ю., & Олійник, О. (2024). Медіаграмотність як чинник захисту інформаційного простору від ворожої дезінформації в час війни. *Український інформаційний простір*, 1(13), 194–205. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300896](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300896)
- Данькова, Н. (2022, 26 червня). «Народна армія» 2.0. Міноборони хоче відродити газету для військових – чи потрібна вона і що про цю ідею думають бійці. Детектор медіа. <http://surl.li/nbzqj>
- Дворянин, П. (2024). Розуміння стандарту: пошуки нових правил у журналістиці війни. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, 54–55, 43–57. <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2024.54-55.12146>
- Зикун, Н. (2022, 23 вересня). Локальні економічні онлайн-видання і формування іміджу ОТГ. В *Імідж і репутація: сучасні тенденції і виклики* [Матеріали конференції] (с. 105–107). Видавничий центр КНУКиМ.
- Кобинець, А. (2023, 24 листопада). Журналістика завтрашнього дня очима студентів інституту журналістики: проблеми, тенденції, перспективи. В Н. Желіховська, А. Волобуєва, І.

- Євдокименко, & Н. Сидоренко (Упоряд.), *Українська журналістика у світовому інформаційно-комунікаційному контексті: здобутки і перспективи* [Матеріали конференції] (с. 45–51). Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
- Комісія з журналістської етики (КЖЕ). (2023, 26 січня). *Чи можна дотриматись усіх журналістських стандартів у час війни?* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=5NY04oOskv4>
- Кундіренко, Г. (2011, 10 лютого). *Чи витіснить Інтернет друковану пресу?* BBC News Україна. https://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/02/110210_press_vs_internet_hk
- Куншт. (2023, 12 серпня). *Пост правди. Епізод 6. Що робити з журналістськими стандартами під час війни?* [Епізод аудіоподкасту]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=YoBO8rq507k>
- Медіацентр Україна. (2022, 23 червня). *Дискусійна панель «Стандарти журналістики на війні» – СПЕЦЗАХІД* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=0hd8eyakNHs>
- Михайлин, І. Л. (2011). *Основи журналістики* (5-ге вид.). Центр учбової літератури.
- Пономаренко, Л. (2023, 24 листопада). Історія науки про журналістику крізь призму назви галузі. В Н. Желіховська, А. Волобуєва, І. Євдокименко, & Н. Сидоренко (Упоряд.), *Українська журналістика у світовому інформаційно-комунікаційному контексті: здобутки і перспективи* [Матеріали конференції] (с. 63–67). Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
- Процюк, А. (2023, 28 червня). *Наталія Антєлава з Coda Story про роль України у світі та майбутнє журналістики*. Lviv Media Forum. <https://lvivmediaforum.com/page/nataliya-antelava-z-coda-story-pro-rol-ukrayiny-u-sviti-ta-majbutnye-zhurnalistyky>
- Сергій Томіленко: «Люди чекають кожного випуску як хліба, читають газети разом у бомбосховищах під час повітряних тривог». (2025, 18 лютого). Національна спілка журналістів України. <https://nsju.org/novini/sergij-tomilenko-lyudy-chekayut-kozhnogo-vypusku-yak-hliba-chytayut-gazety-razom-u-bomboshovyshhah-pid-chas-povitryanyh-tryvog/>
- Сіренко, А. І. (2021, 9 лютого). *Яке воно життя газет у просторі сучасних ЗМІ?* УКРАЇНА ІНФОРМ. <http://surl.li/nbzsr>
- Тимошик, М. (2024). Тенденції розвитку журналістики на сучасному етапі. *Український інформаційний простір*, 1(13), 14–50. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300817](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300817)

REFERENCES

- Dankova, N. (2022, June 26). “Narodna armia” 2.0. *Minoborony khoche vidrodyty hazetu dlia viiskovykh – chy potribna vona i shcho pro tsiu ideiu dumaiut biitsi* [“People’s Army” 2.0. The Ministry of Defense wants to revive a newspaper for the military – is it needed and what do the soldiers think about this idea]. Detektor Media. <http://surl.li/nbzqj> [in Ukrainian].
- Dvorianyn, P. (2024). Rozuminnia standartu: poshuky novykh pravyl u zhurnalistytsi viiny [Understanding the standard: Searching for new rules in war journalism]. *Visnyk of the Lviv University. Series Journalism*, 54–55, 43–57. <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2024.54-55.12146> [in Ukrainian].
- Hazeta maie zminiuvatysia, yak i zvychky liudei: uspih vydannia – tse prysutnist na vsikh tsyfrovyykh platformakh* [The newspaper must change, as must people’s habits: the success of the publication is its presence on all digital platforms]. (2020, June 12). National Union of Journalists of Ukraine. <http://surl.li/nbzpx> [in Ukrainian].
- Hazety na pryfrontovykh i deokupovanykh terytoriiakh pratsiuiut v ekonomnomu rezhymi – NSZhU* [Newspapers in the frontline and de-occupied territories work in a saving mode – NUJU]. (2023, July 4). Ukrinform. <http://surl.li/nbzqg> [in Ukrainian].
- Horban, Yu., & Oliinyk, O. (2024). Mediahramotnist yak chynnyk zakhystu informatsiinoho prostoru vid vorozhoi dezinformatsii v chas viiny [Media literacy as a factor of protecting the

- information space from hostile disinformation in wartime]. *Ukrainian Information Space*, 1(13), 194–205. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300896](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300896) [in Ukrainian].
- Kobynets, A. (2023, November 24). Zhurnalistyka zavtrashnoho dnia ochyma studentiv instytutu zhurnalistyky: problemy, tendentsii, perspektyvy [Journalism of tomorrow through the eyes of students of the Institute of Journalism: Problems, trends, prospects]. In N. Zhelikhovska, A. Volobueva, I. Yevdokymenko, & N. Sydorenko (Comps.), *Ukrainska zhurnalistyka u svitovomu informatsiino-komunikatsiinomu konteksti: zdobutky i perspektyvy* [Ukrainian journalism in the global information and communication context: Achievements and prospects] [Conference proceedings] (pp. 45–51). Taras Shevchenko National University of Kyiv [in Ukrainian].
- Komisiia z zhurnalistskoi etyki (KZhE). (2023, January 26). Chy mozhna dotrymatys usikh zhurnalistykykh standartiv u chas viiny [Is it possible to adhere to all journalistic standards in times of war]? [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=5NY04oOskv4> [in Ukrainian].
- Kundirenko, H. (2011, February 10). Chy vytisnyt Internet drukovanu presu [Will the Internet replace the printed press]? BBC News Ukraine. https://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/02/110210_press_vs_internet_hk [in Ukrainian].
- Kunsht. (2023, August 12). Post pravdy. Epizod 6. Shcho robyty z zhurnalistykykh standartamy pid chas viiny [The post of truth. Episode 6. What to do with journalistic standards in times of war]? [Audio podcast episode]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=YoBO8rq507k> [in Ukrainian].
- Media Centre Ukraine. (2022, June 23). Dyskusiina panel “Standarty zhurnalistyky na viini” – SPETsZAKHID [Discussion panel “Standards of journalism in war” – SPECIAL EVENT] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=0hd8eyakNHs> [in Ukrainian].
- Mykhailyn, I. L. (2011). *Osnovy zhurnalistyky* [Fundamentals of journalism] (5th ed.). Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
- Ponomarenko, L. (2023, November 24). Istoriia nauky pro zhurnalistyku kriz pryzmu nazvy haluzi [The history of the science of journalism through the prism of the name of the field]. In N. Zhelikhovska, A. Volobueva, I. Yevdokymenko, & N. Sydorenko (Comps.), *Ukrainska zhurnalistyka u svitovomu informatsiino-komunikatsiinomu konteksti: zdobutky i perspektyvy* [Ukrainian journalism in the global information and communication context: Achievements and prospects] [Conference proceedings] (pp. 63–67). Taras Shevchenko National University of Kyiv [in Ukrainian].
- Protsiuk, A. (2023, June 28). Nataliia Antelava z Coda Story pro rol Ukrainy u svi ta maibutnie zhurnalistyky [Nataliia Antelava on Ukraine's role for the world and the future of journalism]. Lviv Media Forum. <https://lvivmediaforum.com/page/nataliya-antelava-z-coda-story-pro-rol-ukrayiny-u-sviti-ta-majbutnye-zhurnalistyky> [in Ukrainian].
- Serhii Tomilenko: “Liudy chekaiut kozhnogo vypusku yak khliba, chytaiut hazety razom u bomboshkovyshchakh pid chas povitrianykh tryvoh” [Serhiy Tomilenko: “People wait for each issue like bread, read newspapers together in bomb shelters during air raids”]. (2025, February 18). National Union of Journalists of Ukraine. <https://nsju.org/novini/sergij-tomilenko-lyudy-chekayut-kozhnogo-vypusku-yak-hliba-chytayut-gazety-razom-u-bomboshovyshchah-pid-chas-povitrianykh-tryvog/> [in Ukrainian].
- Sirenko, A. I. (2021, February 9). Yake vono zhyttia hazet u prostori suchasnykh ZMI [What is the life of newspapers like in the modern media space]? UKRAINE INFORM. <http://surl.li/nbzs> [in Ukrainian].
- Tymoshyk, M. (2024). Tendentsii rozvytku zhurnalistyky na suchasnomu etapi [Journalism development tendencies at the present stage]. *Ukrainian Information Space*, 1(13), 14–50. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(13\).2024.300817](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(13).2024.300817) [in Ukrainian].
- Vasylyk, L. (2021). Tendentsii funktsionuvannia drukovanykh media v Ukraini [Tendencies in the functioning of printed media in Ukraine]. In J. Kowal, M. Patro-Kucab, & P. Podolska (Eds.),

- W kręgu prasy dawnej i współczesnej. Wybrane problemy* [In the circle of the ancient and contemporary press. Selected problems] (Vol. 1, pp. 272–287). Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. https://doi.org/10.15584/978-83-7996-915-9_16 [in Ukrainian].
- Vinnichenko, A. (2023, June 7). “*Maibutnie zhurnalistyky formuvatymentsia cherez rozvytok osobystosti zhurnalista*” – Vitalii Portnykov [“The future of journalism will be shaped by the development of the journalist’s personality” – Vitalii Portnykov]. I-VIN.INFO. <https://i-vin.info/news/maybutnye-zhurnalistiki-formuvatimetsya-cherez-rozvitok-osobistosti-zhurnalista-%E2%80%93-vitaliy-portnikov-5681.html> [in Ukrainian].
- Zykun, N. (2022, September 23). Lokalni ekonomichni onlain-vydannia i formuvannia imidzhu OTH [Local economic online editions and formation of the image of OTG]. In *Imidzh i reputatsiia: suchasni tendentsii i vyklyky* [Image and reputation: Modern trends and challenges] [Conference proceedings] (pp. 105–107). KNUCA Publishing Centre [in Ukrainian].

UDC 070-028.25-028.27:044.77

Oleksandr Motliakh,
Doctor of Law, Professor,
Honored Lawyer of Ukraine,
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: motlyah27@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6135-9952

PRINTED AND ELECTRONIC NEWSPAPER PUBLICATIONS: STATE, ACHIEVEMENTS AND OMISSIONS OF THE JOURNALISTIC PROFILE OF ACTIVITY

The aim of the article is to reveal advantages of printed newspaper publications over electronic ones, as well as to outline ways of improving the preparation of electronic newspapers according to the journalistic profile of activity.

Research methods. To achieve the set goal, the following methods are applied: analysis, synthesis, analogy, comparison, description, structural-functional method and generalisation.

Scientific novelty. For the first time, the advantages of printed newspaper publications over electronic ones are grounded. The latter prevail in the media space and are significantly inferior to printed ones in terms of objectivity, timeliness, reliability of information presentation. They and influence the formation of proper vital processes of a human and society in total. An algorithm for improving electronic newspaper publications in accordance with the profile of journalistic activity, professionalism and skills is offered.

Main conclusions. Printed newspaper periodicals have been and still remain one of the most important form of publications in the mass media system. They have always contained up-to-date information about vital processes taking place in society, in the country as a whole or in a certain region. Each reader could find information of his own interest based on the subject matter and preferences.

The development of innovative technologies has virtually pushed printed newspapers out of the sphere of providing the population with news products and forced them to switch to electronic publications using the global Internet.

Simultaneously with electronic newspapers, other popular ones, so-called media platforms, blogging channels, etc., have begun to appear. Some of them do not quite meet the requirements of the journalistic profile of activity. Calling themselves journalists, the owners and contributors

of these electronic publications have practically discredited this profession and master skills of specialists in this field. Offered in this article algorithm for counteracting anti-social phenomena, spread by electronic newspaper publications, will allow to provide users with objective, timely and reliable information.

Keywords: printed newspaper publications; press; mass media; electronic resources; Internet; journalism; journalists.

Надійшла 28.01.2025

Прийнята 24.04.2025

Стаття була вперше опублікована онлайн 11.07.2025